

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 658.1:336

Бєлоусова С.В.,
старший викладач кафедри фінансів та кредиту,
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Bielousova Svetlana,
Senior Lecturer of the Department of Finance and Credit,
Kharkiv Institute of Finance
of Kyiv National University of Trade and Economics

ТЕОРЕТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Бєлоусова С.В. Теоретичні імперативи фінансової стратегії підприємства. В умовах ринкового середовища фінансова стратегія підприємства здатна сприяти нівелюванню негативного впливу чинників зовнішнього середовища на його діяльність і, таким чином, дає змогу закріпити або підвищити конкурентні позиції підприємства на ринку. З огляду на це, доцільним є розгляд теоретичних засад фінансової стратегії у системі управління підприємством. Незважаючи на підвищений інтерес науковців до вибраної проблематики, у вітчизняній науковій практиці донині не деталізовано теоретичні імперативи формування фінансової стратегії, що є принципово важливим для сталого динамічного функціонування підприємства. У статті досліджено та проаналізовано трактування дефініції «фінансова стратегія». Визначено місце та роль фінансової стратегії у системі управління підприємством, розглянуто особливості її формування. Виявлено завдання, функції фінансової стратегії підприємства та виокремлено класифікаційні ознаки для визначення її виду. Запропоновано та інтерпретовано організаційно-економічний механізм розроблення фінансової стратегії підприємства.

Ключові слова: фінансова стратегія підприємства, завдання, функції, організаційно-економічний механізм, розроблення фінансової стратегії підприємства, конкурентні позиції, управління підприємством.

Бєлоусова С.В. Теоретические императивы финансовой стратегии предприятия. В условиях рыночной среды финансовая стратегия предприятия способна содействовать нивелированию негативного влияния факторов внешней среды на его деятельность и, таким образом, позволяет закрепить или повысить конкурентные позиции предприятия на рынке. Учитывая это, целесообразно рассмотрение теоретических основ финансовой стратегии в системе управления предприятием. Несмотря на повышенный интерес ученых к выбранной проблематике, в отечественной научной практике до сих пор не детализированы теоретические императивы формирования финансовой стратегии, что является принципиально важным для устойчивого динамического функционирования предприятия. В статье исследованы и проанализированы трактовки дефиниции «финансовая стратегия». Определены место и роль финансовой стратегии в системе управления предприятием, рассмотрены особенности ее формирования. Выявлены задачи, функции финансовой стратегии предприятия и выделены классификационные признаки для определения ее вида. Предложен и интерпретирован организационно-экономический механизм разработки финансовой стратегии предприятия.

Ключевые слова: финансовая стратегия предприятия, задачи, функции, организационно-экономический механизм, разработка финансовой стратегии предприятия, конкурентные позиции, управление предприятием.

Bielousova Svetlana. Theoretical imperatives of the enterprises financial strategy. In today's conditions of a socially oriented market economy, the growing role of strategic management of an enterprise in the field of finance is due to such tendencies as internationalization, globalization, which predetermine the transformation of enterprise activity. Under the conditions of the market environment, the financial strategy of the enterprise can contribute to the leveling of the negative influence of environmental factors on its activities and, thus, allows to consolidate or increase the competitive positions of the company in the market. Despite the increased interest of scientists in the chosen problem, in the domestic scientific practice until now, the theoretical imperatives of financial strategy formation are not detailed, which is fundamentally important for the steady dynamic functioning of the enterprise. In view of this, it is expedient to consider the theoretical foundations of the financial strategy in the enterprise management system. Despite the increased interest of scientists in the chosen problem, in the domestic scientific practice until now, the theoretical imperatives of financial strategy formation are not detailed, which is fundamentally important for the steady dynamic functioning of the enterprise. The article analyzes and analyzes the peculiarities of defining

the definition of "financial strategy" by domestic and foreign scholars, which made it possible to ascertain its multi-dimensional nature, as well as to establish that it is the basis for the effective activity of the enterprise. The place of the financial strategy of the enterprise is defined and graphically interpreted the subordination of the functional financial strategy to the corporate one, as well as the peculiarities of its formation taking into account the influence of the SLEPT-factors; stakeholder consumers; competitors; suppliers; intermediaries; contact audiences; I will become a resource-providing enterprise. The main tasks of the financial strategy of the enterprise are revealed, the list of its functions is shown, and the main classification characteristics are specified for its type. On the basis of research and diagnostics of the characteristic features of the functioning of domestic enterprises, an organizational and economic mechanism for developing a financial strategy of the enterprise is proposed and interpreted, composite blocks of which are theoretical support and practical implementation.

Key words: financial strategy of the enterprise, tasks, functions, organizational and economic mechanism, development of financial strategy of the enterprise, competitive positions, enterprise management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах соціально орієнтованої ринкової економіки зростаюча роль стратегічного управління підприємства у сфері фінансів зумовлена такими тенденціями, як інтернаціоналізація, глобалізація, що зумовлюють трансформацію діяльності підприємств. З огляду на вищевказане, велике значення для підприємства мають розроблення та впровадження адекватної фінансової стратегії, яка є гнучким інструментом досягнення його стратегічних і тактичних цілей, дає змогу підвищити рівень його конкурентоспроможності та в довгостроковій перспективі є гарантією стабільного функціонування.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Багатоплановим аспектам формування, розроблення та впровадження фінансової стратегії підприємства присвячено роботи таких зарубіжних і вітчизняних учених, як: Г. Веретеннікова, В. Вільсон, О. Гончаренко, О. Гудзь, Т. Данилова, Р. Дейнс, Н. Ілишева, Р. Кларк, С. Надо, Дж. Павлічек, Ю. Путятін, О. Пушкар, О. Тридід.

Формулювання завдання дослідження. Незважаючи на підвищений інтерес науковців до вибраної проблематики, у вітчизняній науковій практиці донині не деталізовано теоретичні імперативи формування фінансової стратегії, що є принципово важливим для сталого динамічного функціонування підприємства.

Мета статті полягає у визначенні місця і ролі фінансової стратегії підприємства у системі управління підприємством за результатами дослідження, аналізі трактувань дефініції «фінансова стратегія», виявленні завдань, функцій, видів фінансової стратегії підприємства, а також особливостей її формування, обґрунтуванні організаційно-економічного механізму розроблення фінансової стратегії підприємства, що сприятиме прийняттю раціональних управлінських рішень та підвищить ефективність діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах ринкового середовища фінансова стратегія підприємства здатна сприяти нівелюванню негативного впливу чинників зовнішнього середовища на його діяльність і, таким чином, дає змогу закріпити або підвищити конкурентні позиції підприємства на ринку. З огляду на це, доцільним є розгляд теоретичних засад фінансової стратегії у системі управління підприємством.

Нині існує значна кількість трактувань дефініції «фінансова стратегія», зважаючи на широке коло дослідників та економістів, що вивчають різні теоретичні та практичні засади формування фінансової стратегії підприємства. Так, О. Гончаренко [1, с. 37] визначає фінансову стратегію підприємства як визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають формування, управління та планування його фінансових ресурсів із метою підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги. Г. Веретеннікова [2] розглядає фінансову стратегію як орієнтовану на перспективу систему дій персоналу з ефективного залучення, використання і перерозподілу фінансових ресурсів, спрямовану на досягнення фінансових цілей, що забезпечують економічний і соціальний розвиток підприємства. Ю. Путятін, О. Пушкар, О. Тридід [3, с. 49] фінансову стратегію розглядають як результат прийняття стратегічних рішень щодо питань ефективного залучення фінансових ресурсів та їх використання. Своєю чергою, американські економісти Р. Кларк, В. Вільсон, Р. Дейнс, С. Надо вважають, що фінансова стратегія окреслює картину розвитку підприємства в майбутньому, виступає основою для вибору певної альтернативи, яка зумовлює природу і напрям організації фінансових відносин [4], тобто вказані науковці ототожнюють фінансову стратегію з фінансовою політикою. Таким чином, наведені визначення доводять багатоаспектність фінансової стратегії та наголошують на тому, що вона є підґрунтям для здійснення ефективної діяльності підприємства.

Фінансова стратегія підприємства є однією з функціональних стратегій (рис. 1), що враховує специфіку діяльності підприємства, спрямована на реалізацію стратегічних завдань, у тому числі виявлення стратегічних перспектив фінансування та інвестування, у рамках загальної економічної політики підприємства.

За даними рис. 1 можна стверджувати, що розроблення фінансової стратегії підприємства здійснюється у прямій підпорядкованості корпоративній стратегії, частиною якої вона є, а її формування передбачає обов'язкове врахування впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища (SLEPT-чинники; стейкхолдери; споживачі; конкуренти; постачальники; посередники; контактні аудиторії; ресурсозабезпеченість підприємства).

Під час визначення особливостей фінансової стратегії підприємства О. Гудзь виділила три блоки її формування [7, с. 107-108]: розроблення фінансової стратегії; реалізація фінансової стратегії; коригування фінансо-

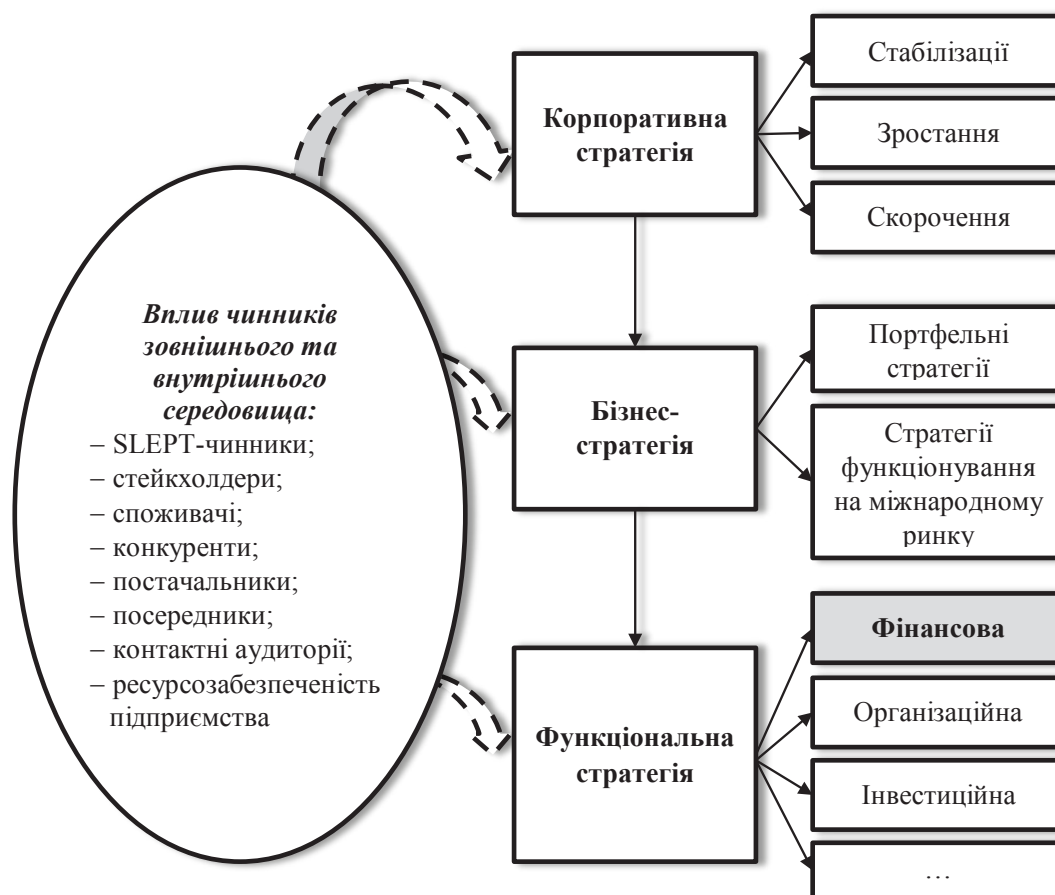


Рис. 1. Фінансова стратегія підприємства у системі стратегічного набору підприємства

Джерело: складено автором на основі [6, с. 100; 7]

вої стратегії. Усі ці три блоки за своєю важливістю не можна вважати рівноцінними, оскільки обґрунтоване розроблення фінансової стратегії може значно спростувати процедуру її реалізації на підприємстві, а також не вимагатиме постійного коригування. Отже, ефективна реалізація фінансової стратегії є основою для пошуку шляхів удосконалення фінансової діяльності підприємства загалом.

Для забезпечення досягнення стратегічної мети підприємства його фінансова стратегія має сприяти вирішенню певних завдань. Основні завдання фінансової стратегії підприємства за О. Гончаренко [1, с. 38]: визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей; визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами; фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості; розроблення способів виходу з кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

Слід зазначити, що фінансова стратегія відіграє першорядну роль у системі управління підприємством ще з урахуванням того, що вона виконує низку важливих функцій. Так, за результатами аналізу [8, с. 175] встановлено, що фінансова стратегія підприємства виконує такі функції, як: формування та ефективне

використання фінансових ресурсів; виявлення найефективніших напрямів інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства; визначення загроз із боку конкурентів, правильний вибір напрямів фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами; створення та підготовка стратегічних резервів; ранжування та поетапне досягнення мети. Наведений перелік функцій може бути збільшено або зменшено залежно від специфіки діяльності підприємства та відповідних ринкових умов його функціонування на ринку.

Зауважимо, що серед дослідників та економістів не існує єдиної точки зору щодо виділення видів фінансової стратегії підприємства. Наприклад, Т. Данилова [9] визначає чотири види фінансової стратегії: агресивну, помірно агресивну, консервативну та розвинуту. Своєю чергою, Н. Ілишева [10] наголошує на існуванні лише двох видів фінансової стратегії: загальної фінансової стратегії і фінансової стратегії окремих завдань, що розробляється для досягнення конкретних цілей і завдань, а також є компонентом загальної фінансової стратегії. Викладене вище доцільним робить виокремлення основних класифікаційних ознак для визначення виду фінансової стратегії [11]: галузева орієнтація, вид, розмір і характер діяльності підприємства, рівень ризику стратегічних фінансових рішень, стан підприємства в конкурентному середовищі та позиція на

окремому сегменті ринку, спрямованість генеральної стратегії, період реалізації вибраної стратегії.

Значної уваги потребує обґрунтування організаційно-економічного механізму розроблення фінансової стратегії підприємства з його подальшою деталізацією, що є ключовим складником системи управління підприємством з огляду на забезпечення і підтримку його довготривалого сталого функціонування за рахунок посилення конкурентних ринкових позицій через поліпшення загального економічного стану. З огляду на зазначене, у статті наведено інтерпретацію організаційно-економічного механізму розроблення фінансової стратегії підприємства, композитними блоками якого є теоретичне забезпечення та практична реалізація (рис. 2).

Блок теоретичного забезпечення об'єднує мету, підходи, принципи і методи, що дають змогу ефективно здійснювати розроблення фінансової стратегії. Так, доцільність впровадження комплексного, системного, управлінського підходів під час формування фінансової стратегії зумовлена тим, що, по-перше, обґрунтування та безпосередній вибір адекватної фінансової стратегії зорієнтовані на комплексне узгодження зі стратегіями інших стратегічних рівнів; по-друге, фінансова стратегія є інтегрованим складником системи управління підприємством, що дає змогу забезпечити її перманентно гармонійний розвиток; по-третє, фінансова стратегія підприємства є результатом безперервних взаємопов'язаних управлінських дій та рішень, що спрямовані на досягнення цілей діяльності підприємства.

Ґрунтуючись на результатах дослідження та діагностики характерних ознак функціонування вітчиз-

няних підприємств, для підвищення результативності їхньої діяльності автором статті запропоновано базові принципи розроблення фінансової стратегії, врахування яких дасть керівникам підприємств змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення. Інтерпретацію принципів наведено нижче.

1. Принцип обґрунтованості. Розроблення та впровадження фінансової стратегії потребує прийняття обґрунтованого управлінського рішення, що слугуватиме гарантією стійкого розвитку підприємства, у тому числі дасть змогу створити позитивні умови для максимізації прибутку підприємства, мінімізації витрат, а також сприятиме підвищенню його ринкової вартості.

2. Принцип комплексності. Фінансова стратегія враховує реальний економічний стан підприємства на відповідному етапі його життєвого циклу та є частиною його фінансової політики.

3. Принцип системності. Фінансова стратегія безпосередньо впливає на всі стратегічні рівні управління підприємством, а саме на корпоративний, функціональний та бізнес-рівень, тобто є невід'ємною компонентою системи управління підприємством, раціональна організація якої дає змогу досягти намічених цілей за оптимальний проміжок часу.

4. Принцип адаптивності. Адаптація фінансової стратегії підприємства до нестабільного зовнішнього середовища шляхом її корегування та оновлення, базуючись на аналізі своєчасності та доцільності її впровадження.

5. Принцип ефективності. Коректне визначення фінансової стратегії забезпечує стабільний ефективний розвиток підприємства в короткостроковій та довгостроковій перспективах і сприяє посиленню фінансового потенціалу, оскільки є дієвим важелем управління ним.

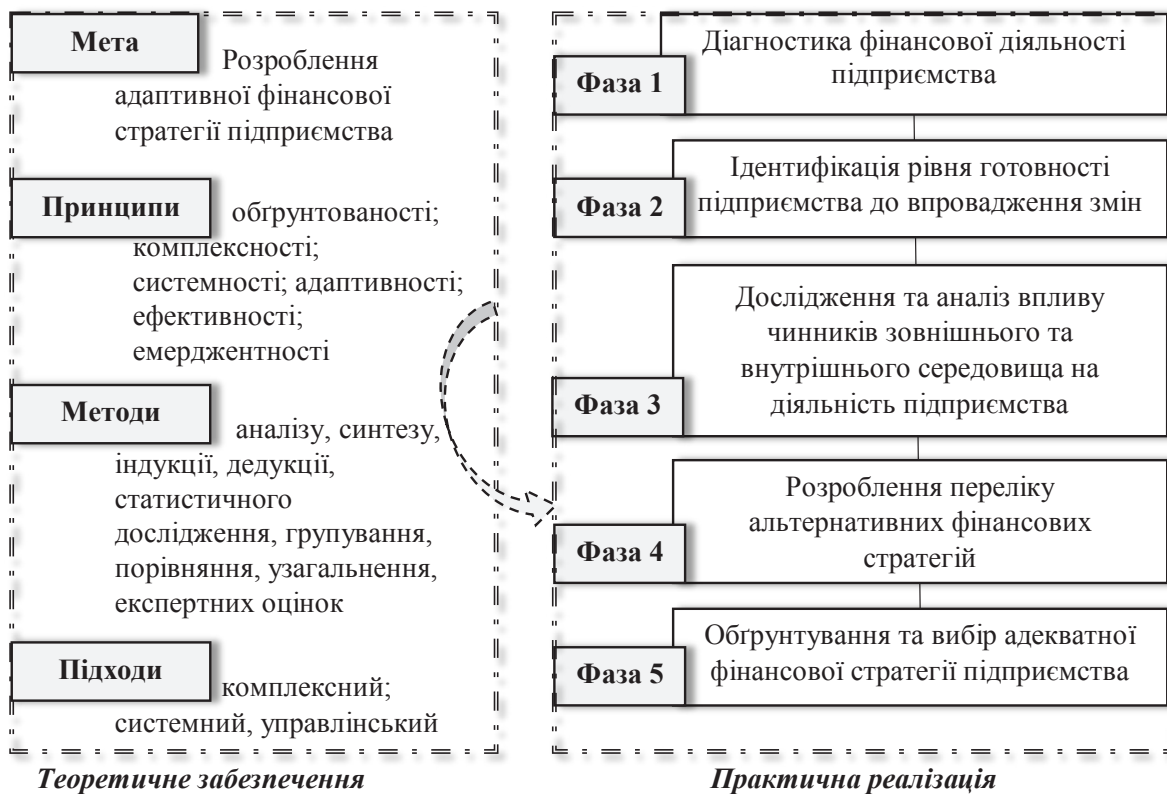


Рис. 2. Організаційно-економічний механізм розробки фінансової стратегії підприємства

Джерело: розроблено автором

6. Принцип емерджентності. Розроблення фінансової стратегії забезпечує своєчасну реакцію підприємства на біфуркаційні ринкові зміни, зокрема відповідає за здатність до швидкого пристосовуватися його діяльності на перманентні зміни впливу чинників зовнішнього середовища.

Розроблення фінансової стратегії підприємства супроводжується використанням методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції, статистичного дослідження, групування, порівняння, узагальнення, експертних оцінок, що дають змогу здійснювати діагностику результатів діяльності підприємства, проводити моніторинг змін у фінансовому становищі підприємства та ідентифікувати ступінь і характер впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на нього, вибирати адекватну фінансову стратегію підприємства зі сформованого переліку альтернативних, здійснювати порівняльну характеристику конкурентоспроможності підприємства з його пріоритетними конкурентами в галузі за результатами впровадження певної фінансової стратегії відповідно до кожної з п'яти фаз блоку практичної реалізації організаційно-економічного механізму розроблення фінансової стратегії підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Досліджено та проаналізовано особливості трактування дефініції «фінансова стратегія» вітчизняними та зарубіжними науковцями, що дало змогу констатувати її багатоаспектність, а також установити те, що вона є підґрунтям для здійснення ефективної діяльності підприємства. Визначено місце фінансової стратегії підприємства та графічно інтерпретовано підпорядкованість функціональної фінансової стратегії корпоративній, а також розглянуто особливості її формування з урахуванням впливу SLEPT-чинників, стейкхолдерів, споживачів, конкурентів, постачальників, посередників, контактних аудиторій, стану ресурсозабезпеченості підприємства. Виявлено основні завдання фінансової стратегії підприємства, наведено перелік її функцій, а також виокремлено основні класифікаційні ознаки для визначення її виду. На базі дослідження та діагностики характерних ознак функціонування вітчизняних підприємств запропоновано та інтерпретовано організаційно-економічний механізм розроблення фінансової стратегії підприємства, композитними блоками якого є теоретичне забезпечення та практична реалізація.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 1. № 56. С. 35-40.
2. Веретенникова Г.Б. Формування фінансових стратегій промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. Харків, 2005. 21 с.
3. Путятин Ю.А., Пушкарь А.И., Тридід А.Н. Финансовые механизмы стратегического управления развитием предприятия : монография. Харьков, 2000. 488 с.
4. Clarke R.G., Wilson B.D., Daines, R.H. Strategic financial management. Homewood, Illinois : Irwin, 1988. 241 p.
5. Наторіна А.О. Теоретичні та практичні аспекти вибору маркетингової товарної стратегії підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2015. № 36. С. 98-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2015_36_13 (дата звернення: 15.06.19).
6. Pavlíček J. Corporate Financial Strategy in SMEs. *Proceedings of the World Congress on Engineering*. 2009. Vol. II. URL: http://www.iaeng.org/publication/WCE2009/WCE2009_pp1356-1358.pdf (application date: 15.06.19).
7. Гудзь О.І. Формування фінансової стратегії підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 24-1. С. 107-110. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/25.pdf> (дата звернення: 15.06.19).
8. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2003. С. 328.
9. Данилова Т.Н. Стратегия инвестирования – институциональный подход. *Финансы и кредит*. 2004. № 9 (147). С. 2-8.
10. Илышева Н.Н. Финансовая стратегия организации: понятие, содержание и анализ. *Финансы и кредит*. 2004. № 17 (155). С. 8-17.
11. Пашенко О.В. Генезис сутності фінансової стратегії. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2015. № 1. С. 246-255.